
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

УДК 339.977

Костянтин Євгенович ДВОЙНИХ

кандидат економічних наук, докторант,
кафедра світової економіки та міжнародних економічних відносин
Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова
E-mail: dvoynykh@yandex.ru

ЕТНОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПРОГНОЗНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Двойних, К. Є. Етнологічні виміри прогнозного потенціалу ринкових відносин у сучасній світовій економіці [Текст] / Костянтин Євгенович Двойних // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 17. – № 1. – С. 6-12. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Стаття присвячена модельній формалізації погляду на ринкові відносини в контексті взаємодії етнокультурних просторів (суперетносів) у світовій економіці. Сучасна світова економіка розглядається як суперпозиція різноманітних форм переходу від індустріального (ієрархічного) до нового (мережевого) укладу. Кожна з таких форм є достатньо короткочасною, але наслідки вияву кожної з них можуть мати довготривалий характер. Це є головним протиріччям в аналізі сучасної світової економіки: між короткочасністю існування перехідних форм господарювання та чималою кількістю можливих довготривалих економічних наслідків їх втілення. У таких умовах для забезпечення ефективного економічного моделювання та прогнозування потрібен певний інваріант. У якості такого інваріанту можуть виступати етнічні процеси, а саме - взаємодія суперетносів як великих енергетичних систем. Відповідно, для сучасної світової економіки така взаємодія має бути покладена в основу економічного аналізу. Економічний аналіз складається з узагальнення досліджень певних сукупностей вияву ринкових відносин. Кількісні та якісні ознаки таких сукупностей обумовлюють різницю між макrorівнем та мезорівнем економічного аналізу. Однак фактор критеріїв групування виявів ринкових відносин в умовах сучасної світової економіки залишається проблемою без урахування етнічних процесів як інваріантного чинника. З цією метою в статті репрезентовано системний погляд на економічну сутність ринкових відносин у контексті взаємодії суперетносів у сучасній світовій економіці. Такий погляд на вияв ринкових відносин у сучасній світовій економіці витікає із відомих економічних моделей етнічних процесів (зокрема енергетична модель взаємодії суперетносів, модель рівноважного обміну всередині суперетносу, модель нерівномірного енергетичного обміну між суперетносами, енергетична модель структури світової економіки, енергетична модель господарського проекту у світовій економіці тощо). На підставі цього сформульовано особливості прогнозного потенціалу ринкових відносин в умовах сучасної світової економіки (суперпозиція сфер взаємодії суперетносів). Така структуризація закладає системну основу для подолання протиріч між методами економічного аналізу та прогнозними потребами в сучасній світовій (де-факто - мережевій) економіці.

Ключові слова: світова економіка; етнічні процеси; ринкові відносини; суперетнос; прогноз; моделювання.

Kostyantyn Yevgenovych DVOYNYKH

PhD in Economics,
Doctoral Student,
Department of World Economy and International Economic Relations,
Odessa National University named after I. I. Mechnikov
E-mail: dvoynykh@yandex.ru

ETHNOLOGICAL MEASURING OF FORECAST POTENTIAL OF THE MARKET RELATIONSHIPS IN MODERN WORLD ECONOMY

Abstract

The article is devoted to model formalization of market relationships in the context of ethno-cultural environments (super-ethnoses) interrelations in modern World economy. The modern World economy is being considered as a superposition from a lot of different transition forms between industrial (hierarchical) structure to newly (neo, net.networking) one. Every form is characterized by short duration, but the economic results of each of them may be quite long-lasting. This is a basic contradiction of analysis of modern world economy: between the shortness of existence of transition economic forms and enormous number of possible long-term economic results of their implementation. In such conditions we need the certain invariant for effective economic simulation and forecast providing. The ethnical processes could be the corresponding invariant, in particular those could be the superethoses interrelation as large energetic systems. Thus, for modern World economy such interrelation can be used as an economic basis of analysis.

Economic analysis consists of generalization of research of certain totality of market relationships demonstration. The quantitative and qualitative characteristics of such sets are stipulating the difference between macro- and mesolevels of economic analysis. However, the factor of grouping criteria for market relationships demonstration in modern world economy is still a problem which does not consider the ethnical processes as an invariant factor. So the system point of view on economic essence of market relationships in the context of superethnoses interrelation in modern world economy conditions is demonstrated. Such position as for the market relationships demonstration in the context of modern world economy is based on famous (previously presented) economic models of ethnical processes. Also a number of market relationships forecast potential features in the context of modern world economy is formulated. Such structuring becomes a basis for overcoming the contradictions between the methods of economic analysis and projections needs in the modern world economy.

Keywords: world economy; ethnical processes; market relationships; super-ethnos; forecast; modelling.

JEL classification: B49, C53, D82, F15, J79

Вступ

Економічний аналіз складається з узагальнення досліджень певних сукупностей вияву ринкових відносин. Відповідно, кількісні та якісні ознаки таких сукупностей обумовлюють різницю між макрорівнем та мезорівнем економічного аналізу. Однак фактор критеріїв групування виявів ринкових відносин в умовах сучасної світової (фактично - мережевої) економіки залишається проблемою без урахування етнічних процесів як інваріантного чинника. Це вимагає нового системного погляду на економічну сутність ринкових відносин у контексті взаємодії суперетносів у сучасній світовій економіці. На підставі цього можуть бути сформульовані особливості прогностичного потенціалу ринкових відносин в умовах сучасної світової економіки (суперпозиції сфер взаємодії суперетносів). Така структуризація дозволить визначити системну основу для подолання протиріч між методами економічного аналізу та прогностичними потребами в сучасній світовій (де-факто - мережевій) економіці.

Мета та завдання статті

Метою цієї статті є формалізація особливостей ринкових відносин в умовах сучасної світової економіки задля усвідомлення етнологічного виміру їх прогностичного потенціалу та флотування перспективних напрямків наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оскільки економічна діяльність складається з низок господарських проектів, то ті з них, які реалізуються в тому ж середовищі, де й виникли, можуть мати такі ж пропорції між енергетичною напруженістю та інфраструктурою, що й довілля [1, с. 122-125]. Іншими словами, енергетичні щільності «домашніх» проектів будуть приблизно дорівнювати щільності довілля, а відповідно, й будуть

приблизно рівними між собою. Ці проекти «плаватимуть» у просторі свого середовища, десь «розряджаючись», а десь «підживлюючись». У такому процесі рівноважного обміну із довкіллям на проекти буде розповсюджуватися дія законів теорії ймовірностей, а не чіткі закономірності спрямованих потоків енергії, обумовлених різницею енергетичних потенціалів [1, с. 129-137; 2, с. 156-194]. Таку ситуацію (як ідеальну) розглядає сучасний маркетинг, апріорі припускаючи рівність енергетичної щільності всіх проектів із довкіллям [3, с. 106-161]. Унаслідок такого припущення постійно маємо зіткнення із ситуаціями, коли багатообіцяючі економічні розрахунки на практиці не приводять до соціального ефекту. Апріорність однакової енергетичної щільності є подібним до застосування в термодинаміці моделі «ідеального газу»: на його прикладі добре вивчається теорія, але на практиці він не існує. Отже, сучасний маркетинг вивчає ринкові ніші та потреби груп споживачів, не розглядаючи об'єктивні чинники, які фактично визначають реальну:

- динаміку дійсних бажань і поведінку людей, не залежну від їх раціональної волі (факторів мотивації) [4, с. 62-92];
- здатність людей працювати, задовольняючи свої потреби [5, с. 43-67].

Таким чином, маркетинг вивчає необхідні умови (бажання людей, соціальна сфера, інфраструктура, фінансові джерела, конкуренція тощо) для успішної економічної діяльності. Але всі ці чинники разом не є достатніми для успіху в сучасній світовій економіці, де для отримання позитивного результату обов'язковим є надходження до господарської системи енергії (вона знаходиться винятково в етносах) [6, с. 321-354].

Необхідною умовою для досягнення економічного успіху є дотримання закономірностей потоків енергії, які обумовлені різницею потенціалів між суперетносами. Запорукою успіху є врахування впливу на економічні процеси другого закону термодинаміки. Адже з самого початку економічних дій у межах певної господарської системи необхідно чітко розуміти: чи є в цій системі енергія, а також чи буде надалі енергія до цієї системи надходити, чи безповоротно її залишатиме. Тільки з'ясувавши енергетичні особливості ситуації, достатніми умовами для досягнення економічного ефекту стають результати маркетингових досліджень, точне планування, інвестиції та застосування нових технологій. Тоді оперування з кадрами та технічною оснащеністю проекту означатиме варіювання із локальним короточасним співвідношенням між рівнями щільності довкілля та проекту. Тільки наявності різниці потенціалів не завжди є достатньо для вияву потоку в економіці. Два будь-яких економічних об'єкти, системи чи процеси один відносно іншого є енергетичними «донорами» і «потенційними ямами». Різниця потенціалів між сутностями існуватиме завжди, незалежно від того, знаходяться вони в безпосередньому контакті чи ні. Якщо подібний контакт відбуватиметься, то відмінності в динаміці енергетичних потоків через різні об'єкти не завжди дозволятимуть здійснюватися розрядці енергії. Якщо ж такого контакту не існує, то об'єктивною перешкодою виникнення потоку енергетичного обміну є розділення в економічному просторі цих об'єктів областями з різною щільністю. Це ставатиме «економічним ізолятором» для вияву другого закону термодинаміки, адже економічна діяльність відбувається не в гіпотетичному вакуумі, а в просторі поведінки людей, яким притаманні етнічні ознаки. Тому в економічній практиці частіше втілюються найбільш значущі різниці потенціалів, яких стає достатньо для подолання енергетичних бар'єрів довкіль [1, с. 150-154].

Концепцію етногенезу критикували за те, що вона спроможна пояснювати події, які вже відбулись, але достовірно прогнозувати їх виникнення не в змозі. Загалом йшлося про передбачення рівня вияву в майбутніх періодах феномену немотивованого визначення мети (НМВМ) [4, с. 139-229; 6, с. 303-305]. При такому формальному підході до розуміння зв'язку між етнічним феноменом та економічною діяльністю ця критика виявлялась справедливою. Однак моделі енергетичного обміну між суперетносами дозволяють стверджувати, що для практичних цілей в економіці намагатися прогнозувати НМВМ не є необхідним. Розуміння феноменів енергетичного потенціалу та напруженості етнічної системи дозволятимуть отримувати практичні для економіки висновки, уникнувши потреби у прогнозуванні поведінкових ознак людей. На основі використання закону великих чисел для прояву нової якості, непомітної при дослідженні окремих людей [7], можна перейти до якісно іншого рівня економічного прогнозування. Вивчаючи енергетичні процеси, об'єктивно маємо справу з енергетичними ознаками майбутніх періодів. Знання параметрів поточного стану дозволятиме автоматично враховувати майбутні події. Це є особливістю природного процесу: пізнавши сутність, усвідомлюєш майбутнє. Так, наприклад, для синоптиків знання параметрів певного шторму завжди дозволяє визначити його ймовірний напрям руху та особливості траєкторії розповсюдження. Стосовно ж поля, то знання його енергетичної щільності в певний момент в умовах взаємодії з іншими полями дозволяє врахувати майбутнє [6, с. 419-430]. Економічне прогнозування слід розглядати як складову частину більш широкого процесу - енергетичної взаємодії етнічних полів. Це є «закриваючі технології» економічного прогнозування, перевага яких полягає в усуненні необхідності використовувати складні методи, що стає можливим через принципово інше сприйняття проблемної області. Зокрема, застосування при аналізі

економічних процесів принципу інверсії автоматично враховуватиме майбутню динаміку досягнення найбільш ефективного результату. І це ніяким чином не залежатиме від поточних розрахунків у бізнес-планах проєктів. За допомогою термодинамічного підходу можна замінити безпосереднє економічне прогнозування на автоматичне врахування незалежних від нашої волі змін у поведінці господарських суб'єктів, що неодмінно відобразатиметься на економічних результатах [1, с. 271-324].

Економічне прогнозування оперує з факторами ризиків, очікувань, паніки, побоювань, обережності, а також виробництва, збуту, динаміки цін за попередні періоди тощо. Але всі ці фактори мають спільну рису: вони оперують з окремими економічними випадками, тобто з окремими точками в потоці силових ліній енергетичного поля. Оскільки ці фактори ще й є ринково мотивованими, то при такому підході до прогнозування маємо справу з ротором енергетичного потоку. А оскільки ротор є нестійким утворенням відносно зовнішніх факторів, то прогнози, складені на його основі, не будуть точними. Прогнозування на основі етнічних процесів означає «зворотний шлях»: від кінцевого результату до окремих можливих варіантів розвитку подій на шляху його досягнення. Дослідник не індукує в свідомості певні послідовності подій, не знаючи остаточного результату, а натомість саме відштовхується від нього як від «відомого майбутнього», усвідомлюючи закономірності потоку енергії. Так він може коригувати події із більш наближеного майбутнього задля отримання в результаті економічної діяльності більш прийнятних соціальних наслідків [8, с. 117-144].

Знання неминучого стану, що неодмінно настане, підштовхуватиме до того, аби найбільш ефективно використовувати потенціал, наявний на сьогодні. Адже до певного моменту часу цей потенціал радикально зміниться (зменшиться) незалежно від того, на що його буде витрачено [1, с. 48-85]. Тим самим відбувається відхід від принципів екстраполяції деяких визначених на сьогодні економічних закономірностей у майбутнє, оскільки впевнених гарантій наступу певних подій та реалізації складених на такій підставі планів це не надасть. Економічне прогнозування позбавляється своєрідного «вакуумного» підходу, що виключає із свого розгляду енергетичну сутність процесів. А методи інверсії та визначення енергетичної щільності можуть виявитися ефективними тому, що до їх основи апріорі закладено природний принцип неминучого зростання ентропії. Обумовлені цим підходом поточні практичні дії не будуть вступати у суперечності із тим енергетичним рухом етнокультурної системи, який люди змінити не в змозі (як її складова). Прогнозування на основі енергетичних процесів - це передбачення на основі реальної енергетичної суперпозиції, яка чітко визначає риси майбутнього, незалежно від сприйняття і ставлення щодо цього. В економічній площині майже неможливо говорити про те, що майбутнє є прихованим, адже саме на основі раціональної мотивації можуть бути сформовані послідовності дій у господарській сфері. Тимчасово прихованими є лише окремі можливі варіанти приходу до нього (тільки вони дійсно залежатимуть від волі людей). А закони фізики дозволяють достатньо точно описати майбутнє, на відміну від економічних та соціальних припущень, адже це і є концентрація уваги на можливих варіантах досягнення приблизно однакових цілей [9].

Що ж стосується прогнозування на основі відомих фактів та статистики, то це є спробою заглянути у майбутнє на підставі соціального сліду вже розрядженої енергії. Характер графіків етногенезу не надає ґрунту для впевненості, що майбутнє за своїм проявом повторить минуле, скоріше засвідчуючи на користь зворотного [6, с. 201-215]. Мова йде саме про соціально-економічні досягнення, а не характер певних закономірностей у людській активності, який може повторюватись упродовж віків майже без змін. Але економістів цікавлять саме наслідки певних господарських дій, тоді як сам процес їх здійснення - меншою мірою. Ними підсвідомо відчувається, що хоча в майбутньому за характером людської поведінки економічні процеси і можуть бути подібними до процесів минулих часів (діють закони діалектики), однак соціальні наслідки та економічні результати вже напевно будуть іншими. Хоча б в силу вичерпання неоновлюваних природних ресурсів [3, с. 274-330].

Якщо між суперетносами йдуть війни на знищення, то це неодмінно має проявлятися в економіці. Економічна поведінка господарських агентів - це соціальний прояв (сублімація) великої кількості варіантів поведінки окремих людей, які складають етнос. Тому важливими стають не стільки самі економічні знання як досягнення думки й досвіду, скільки набуває вагомості динаміка змін в економічній поведінці [10]. Набір економічних знань - це своєрідна «економічна культура», слід певного господарського досвіду. Але в сучасній економіці майже кожного дня відчувається, що не ці знання є визначальними. Необхідними для ведення господарства стають не пов'язані з цими знаннями стереотипи колективної поведінки, які фактично є стереотипами поведінки економічної. Динаміка економічної поведінки, яка пов'язана з годовальним ландшафтом, дозволить робити висновки щодо енергетичної щільності етнічного господарського простору, передбачаючи його майбутнє. Сьогодні вже не історія економічних знань є важливою для прийняття правильних економічних рішень (принципово для мережевої економіки). Вона відображає зменшення енергетичної здатності розвинених суперетносів ефективно справлятися зі своєю техносферою. Тому для сучасної світової економіки важливим є вивчення історії економічної поведінки різних народів на різних стадіях свого розвитку.

Ринок, який відірвався від етносу та почав «самостійне» життя, позбавляється етнічних ознак. Етнічний колектив є саморегульованою системою, здатною до трансформацій відповідно до зовнішніх умов. Отже, відсутність ринкової рівноваги у світовій економіці підтверджує, що економіка визначається етносами. Саме відрив світової економіки від етнічних основ супроводжується масштабними світовими потрясіннями. Економіка, позбавлена етнічних властивостей до саморегуляції, призводить до того, що її результати поступово стають недовговічним сурогатом. Це стає підігрівачем необхідності збільшення тиску на природний ландшафт, експансію задля експлуатації етносами чужих екологічних ніш. Але ж інших, крім етнічних, механізмів подібної регуляції енергії в господарській діяльності не існує. В економіці тільки етнос є суто природним явищем, незалежним від впливу привнесених мотиваційних факторів. Про це свідчить історія економічних вчень, за логікою розгортання якої людині доводиться все більше втручатися в регулювання економічних процесів [10; 11, с. 492-502]. Створювана людиною техносфера може тільки зберігатися, врешті-решт, зазнаючи руйнування у часі. Саме етносам (до певного їх віку) притаманні потужні механізми саморегулювання, закладені природою, але цих механізмів позбавлена будь-яка економічна система [12, с. 21-88]. Отже, тільки дотримання етнічних інтересів в економічній діяльності дозволить досягати ринкової рівноваги. Інакше ринок стає нерегульованим і руйнуватиме основи свого існування (етнічні ознаки людей). Звідси випливає, що економічні знання працюють з неенергетичною (неживою) частиною економіки: техносферою, матеріальними цінностями, методами управління тощо. Натомість, вивчення закономірностей економічної поведінки та потоків енергії працюватиме з природними механізмами саморегулювання. Вони об'єктивно здатні забезпечити ринкову рівновагу так, щоб вона була б невід'ємною частиною природних циклів біоценозів годувальних ландшафтів та екологічних ніш. Саме так вивчення історії економічних знань набуває практичного сенсу. Повна ринкова рівновага є прагненням до всебічно еквівалентного енергетичного обміну, сполученого із постійним збільшенням інтенсивності потоків цієї енергії. Знайдений у цій площині баланс дозволяє ефективно розв'язувати найбільш складні економічні завдання. Головне - такий баланс знайти, радше - відчутти, оскільки в межах раціональних розрахунків бізнес-планів його побачити та ідентифікувати практично неможливо. Звідси стає можливим встановити, що ж саме відрізняє реальні моделі економічного прогнозування від ідеальних: апріорне припущення, що енергетичні щільності є однаковими для всіх довкіль та проектів. Такий підхід є ефективним при дослідженні економічних процесів усередині суперетносу. Однак при їх взаємодії це припущення перетворюється на системну помилку, оскільки усуває із розгляду об'єктивний економічний чинник - енергетичну щільність.

Через енергетичні ознаки суперетносів стає можливим пояснити резонансні явища в економіках різних країн. Якщо соціально обумовлені цілі за енергетичними ознаками, необхідними для їх досягнення, збігаються із схемою етнічного споживання енергії, то економічні результати будуть суттєвими. Але етнос з його енергетичними ознаками є природним процесом, який не залежить від соціальних факторів. Тому подібний збіг є достатньо рідкісним явищем, коли амбітним цілям дійсно відповідатимуть реальні можливості їх досягнення. Фактично, це є практичним поширенням концепції «сродної праці» Г. С. Сковороди на етнічні колективи. У цьому контексті варто поставити питання: в яких термодинамічних умовах конкуренція є корисною для соціально-економічного розвитку? Однією з основних ознак конкуренції є постійна взаємодія економічних агентів у безпосередньому контакті на певному сегменті (ніші) ринку. Між собою завжди взаємодіють (конкурують) декілька проектів, кожен з яких складається з енергетичної частини та техносфери. Коли енергетичні щільності конкуруючих проектів приблизно рівні, то шляхом удосконалення технічних засобів або методів управління (фактично, це є розширення техносфери) кожен проект може зменшувати свої енергетичні ознаки, спрямовуючи енергію конкурентів на свою користь. При цьому подібні дії під силу й конкурентам, адже їх енергії також достатньо для розширення техносфери. Розширення технічної частини та методів управління приводить до позитивних наслідків конкурентної боротьби, від чого вирає пересічний споживач. Крім того, конкуренція також завжди означає вільну чи невольну інтеграцію елементів економічних систем. Тому при економічному аналізі певної ситуації необхідно усвідомлювати, а які ж саме (в енергетичному сенсі) системи інтегруються. Якщо вони належать до одного суперетносу, то їх щільності будуть приблизно однаковими, що приведе до стабільності та сприятиме розвитку механізмів регулювання. Якщо до взаємодії вступають системи з різною енергетичною щільністю, то з'являтимуться економічні суперечності і неможливість існування для деяких з агентів. При такому розкладі енергетичних потенціалів енергія має спрямуватися у чітко визначеному напрямку. Завадити цьому неможливо, якщо тільки не докласти додаткових обмежувальних зусиль, які не мають практично ніякого відношення до інструментарію «вільного ринку» та «чесної конкуренції». Однак є винятки: окремі взаємодіючі підсистеми суперетносів можуть мати такі відмінності в значеннях енергетичних ознак локальних областей контактів, що в межах їх взаємодії енергія спрямовуватиметься зворотно до основного струму. За певних умов стає можливим вилучати енергію із менш енергетично насиченої

системи (аналогія принципу охолодження в рефрижераторі). Як економічний приклад подібної взаємодії можна навести демпінг. Адже, чому в розвинених країнах так побоюються всіляких виявів демпінгування, хоча формально це вигідно певним економічним агентам відповідного суперетносу. З енергетичної позиції демпінг є локальним спрямуванням потоків енергії в бік, протилежний існуючому природному струму енергії між суперетносами. Це обмеження можливостей системи з меншим потенціалом залучати зовнішню енергію від більш напруженої системи на локальних ділянках взаємодії. Чесна за формою та ефективна за змістом конкуренція, описана в підручниках, має приводити до поліпшення якості продукції задля задоволення потреб споживачів, може існувати тільки в межах взаємодії систем з однаковою енергетичною щільністю (всередині суперетносів). Інакше (при взаємодії суперетносів) відбувається або економічний «грабунок», або примусове обмеження доступу до певних ринків (вільну конкуренцію не допускає другий закон термодинаміки, сильніший за прагнення людей).

Висновки та перспективи подальших розвідок

У контексті виміру прогностичного потенціалу ринкових відносин (у сучасній світовій економіці) слід зазначити, що вони:

- ефективні всередині суперетносу, руйнуючи з часом його потенційні бар'єри та обумовлюючи економічний контакт із зовнішнім світом;
- ефективні для відкритої економічної системи, якщо до цієї системи постійно надходить зовнішня енергія;
- сприяють збільшенню споживання суперетносом енергетичних ресурсів (як власних, так і залучених ззовні);
- стають для суперетносу небезпечними, якщо власна етнічна енергія його залишає (ослаблення потенційних бар'єрів прискорює цей процес);
- можуть ефективно проявлятися при наявності різниці енергетичних потенціалів, а отже, призводити до соціально-економічного ефекту при контакті областей з різною енергетичною щільністю.

Відповідно до цього вбачається, що перспективним для подальших досліджень в умовах сучасної світової економіки є всебічне врахування енергетичних ознак ринкових відносин для здійснення ефективного моделювання та прогнозу.

Список літератури

1. Двойных, К. Е. *Парадигма экономического вампиризма: этническая основа экономики [Текст]: монография / Двойных К. Е.* – Одесса: Юридическая литература, 2007. – 448 с.
2. Панарин, А. С. *Искушение глобализмом [Текст] / А. С. Панарин.* – М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 416 с.
3. Паршев, А. П. *Почему Россия не Америка [Текст] / А. П. Паршев.* – М.: Изд-во «Крымский мост-9Д», 2000. – 414 с.
4. Богоявленская, Д. Б. *Психология творческих способностей [Текст] / Д. Б. Богоявленская.* – М.: Академия, 2001. – 320 с.
5. Смирнов, И. В. *Психоекология [Текст]: монография / И. В. Смирнов.* – М.: Холодильное дело, 2003. – 336 с.
6. Гумилев, Л. Н. *Этногенез и биосфера Земли [Текст] / Л. Н. Гумилев.* – СПб.: Азбука-классика, 2002. – 608 с.
7. Вернадский, В. И. *Философские мысли натуралиста [Текст] / В. И. Вернадский.* – М.: Наука, 1988. – 519 с.
8. Литвиненко, О. В. *Інформаційні впливи та операції [Текст] / О. В. Литвиненко.* – К.: НІСД, 2003. – 240 с.
9. Мокий, М. С. *Трансдисциплінарна методологія в економічних дослідженнях [Текст]: автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра эконом. наук: спец. 08.00.01 «Экономическая теория» / М. С. Мокий; ГОУ ВПО «Российская экономическая академия им. Г. В. Плеханова».* – М., 2010. – 50 с.
10. Ядгаров, Я. С. *История экономических учений [Текст]: уч. для вузов. - 4-е изд., перераб. и доп. / Я. С. Ядгаров.* – М.: Инфра-М, 2009. – 480 с.
11. Сорокин, П. А. *Человек, цивилизация, общество [Текст] / П. А. Сорокин.* – М.: Политиздат, 1992. – 544 с.
12. Платонов, Ю. П. *Народы мира в зеркале геополитики (структура, динамика, поведение) [Текст] / Платонов Ю. П.* – СПб.: СпбГУ, 2000. – 432 с.

References

1. Dvoynikh, K. E. (2007). *Paradigma ekonomicheskogo vampirizma [The paradigm of economical vampirism]*, Law literature, Odessa, Ukraine.
2. Panarin, A. S. (2002). *Iskushenie globalizmom [Globalizm temptation]*, EKSMO-Press, Moscow, Russia.
3. Parshev, A. P. (2000). *Pochemu Rossiya ne Amerika [Why Russia is not US]*, Krymskiy Most 9-D, Forum, Moscow, Russia.
4. Bogoyavlenskaya, D. B. (2001). *Psihologiya tvorcheskikh sposobnostei [The creative abilities psychology]*, Akademia, Moscow, Russia
5. Smirnov, I. V. (2003). *Psichoekologiya [The psychoecology]*, Kholodilnoe delo, Moscow, Russia.
6. Gumilev, L. N. (2002). *Etnogenes I Biosfera Zemli [Ethnogenes and biosphere of the Earth]*, Azbuka-klassika, S. -Petersburg, Russia.
7. Vernadskiy, V. I. (1988). *Filosofskie mysli naturalista [The naturalist's philosophical thoughts]*, Nauka, Moscow, Russia.
8. Lytvynenko, O. V. (2003). *Informatciyni vplyvy ta operatciyi [The informational influences and operations]*, NISS, Kyiv, Ukraine.
9. Mokiy, M. S. (2010). "The trans-discipline methodology for economical research", Doct Thesis, *Economical Theory*, National Research University "Higher School of Economics", Moscow, Russia.
10. Yadgarov, Y. S. (2009). *Istoriya ekonomicheskikh ucheniy [The history of economical knowledge]*, 4th ed, Infra-M, Moscow, Russia.
11. Sorokin, P. A. (1992). *Chelovek, civilizatsiya, obstchestvo [The human, civilization, society]*, Politizdat, Moscow, Russia.
12. Platonov, Y. P. (2000). *Narody mira v zerkale geopolitiki (struktura, dinamika, povedenie) [World nations within geopolitics mirror (structure. dynamics, behavior)]*, SpbGU, S. - Petersburg, Russia.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2014 р.